

SZEMLE.

Képzőművészet.

Gróf Klebelsberg Kuno emlékének szentelte a Magyar Képzőművészeti Társulat téli kiállítását. Gróf Klebelsberg a magyar kultúrfőlnynt hirdette és ennek megalapozására irányult 10 éves miniszterségének minden cselekedete. Páratlan az a szívósság, szervező erő, széles látkör, amellyel szellemi felsőbbségünket biztosítani akarta. Nagyszabású elgondolásoknak, századokra szóló alkotásoknak volt létrehozója. Nem forgácsolta szét erejét a mindennapi szükségletek között, mégis a kultúra minden területére ellátott éles szeme, mindenütt meglátszott sorsdöntő beavatkozásának értékes eredménye. Mind az oktatás, a szellemi élet, mind a művészeti kultúra mérhetetlenül sokat köszönhet páratlan tetterejének, bár az utóbbi területen nem voltak mindig szerencsések vállalkozásai. Egyes intézményeket elhanyagolt, hogy annál inkább támogassa azokat, melyek születésüket, felvirágzásukat neki köszönhetik. Nem a javak egyenletes elosztásának volt a híve, hanem a szellemi és anyagi erők kevés helyen való halmozásának. E tekintetben a régi hatalmasságok módszerét követte.

Minden téren ő volt a kezdeményező. Ő irányította tudósok kutatásait, ő állapította meg az elvégzendő feladatokat, ő határozta meg művészek munkásságát. Mint igazi mecénás válogatta ki kedvenc művészeit, akiket elárasztott a nagyszerű feladatok tömegével. Látni kellett őt, hogyan égett az alkotás lázában egy-egy kedves tervének megvalósításakor. A szegedi árkados Templom-tér létrejöttét oly várakozással, szeretettel kísérte, mint egy apa gyermeke növekedését. Egyéni elgondolása volt ez a koncepció, mellyel építészettünk modern irányban való fejlődését megindította.

Rerrich Béla alkotása nem volt barokk stílusú terv megvalósulása, és ezt mégis oly szeretettel és megértéssel övezte, mint a szívéhez legközelebb álló XVIII. századi emlékeket. Mintha ezzel akarta volna ellensúlyozni azt a tevékenységet, melyet minisztersége első felében az időszerűtlen barokk építészeti stílus propagálása érdekében kifejtett. Mikor ráeszmélt arra, hogy az életerejüket vesztett XVIII. századi formák mennyire meggátolják a kor szellemét

kifejező építészet kialakulását, meggondolás nélkül revideálta ezen a vonalon nézetét. Így lett a szegedi építkezésekkel megkezdője, hivatalos elismerője a korszerű építkezéseknek.

Az iparművészet is igazi szívügye volt. Tudta és érezte, hogy egy széles látkörű kultúrpolitikus feladatai közül nem hiányozhatnak az iparművészet támogatása sem. Megbízásokat adott kitűnő művészeknek modellek mintázására, melyeket a herendi gyár égetett porcellánná, és magyaros hagyományokban gyökerező miseruhákkal, terítőkkal, talárokkal, jelvényekkel gazdagította a templomokat, egyetemeket, főiskolákat.

A Múcsarnok kiállítása tízéves miniszterségének minden látható tevékenységét felölelte. Kertész K. Róbert h. államtitkár, a főrendező, gondoskodott arról, hogy a kiállításból semmi se maradjon ki, ami Klebelsberg nevével kapcsolatos. Az első teremben Petrovics Elek főigazgató azokat a művészeti alkotásokat gyűjtötte össze, amelyek Klebelsberg támogatásával jöttek létre, vagy amelyeknek megszerzésére külön javadalmat utalványozott. Itt láttuk Zala Györgynek a kormányzóról készült képmását és lipatóújvári Stróbl Alajosnak egy egész sor kiváló művész-szobrát, amelyeket a Történelmi Képcsarnok számára vásároltak meg. Magát gróf Klebelsberg Kunót két arckép is ábrázolta, az egyiket Karlovsky Bertalan, a másikat Glatz Oszkár festette. A főfalon Thorma János hatalmas vászna, *Az aradi vértanúkat* ábrázoló kép függött, mellette pedig Pásztor János erélyes bronzszobrai, a *Balatoni révész és halász*. Ezekét a tihanyi Élettani Intézet részére rendelték, de méltók lennének arra, hogy Budapestet ékesítsék. Giovanni da Bologna barokk stílusa szerencsésen olvad össze bennük magyar paraszti energiákkal.

A második terembe kerültek Dudits Andor falképeinek tanulmányai. Dudits volt gróf Klebelsberg kedvelt falfestője, rábízta a feladatok zömét, első sorban az Országos Levéltár falfestményciklusát. De Vaszary Jánosnak és Aba-Novák Vilmosnak is jutott megbízás; az első a tihanyi Élettani Intézet számára festett nagyobb kompozíciót, a második pedig a szegedi keresztelőkápolnában három freskót. Dudits inkább a korok külsőségeit, Aba-Novák pedig a lelkét hangsúlyozta a régi időknek. Vaszary a tihanyi kompozícióban fantasztikus szín- és formarapszódíát valósított meg szellemesen. Mintha Claude Monet vízinvény-sorozatának káprázatát élnénk át újra más elképzelésben.

A harmadik teremben az építészeti alkotások fényképeit, rajzait, a szoborcarnokban pedig a legnagyobb szabású plasztikai műveket állították ki. Közepén állt Kálmán hercegnek sikerült

gödöllői lovasszobra Róna Józseftől, egy középkori lovagnak francia szellemben való ábrázolása, mellette a négy debreceni reformátor alakja, Kisfaludi-Stróbl debreceni Tisza-szobra és Horváth Géza stílusos elgondolású Lcrántffy Zsuzsannája. A következő termekben a külföldi kollégiumok ösztöndíjasainak munkáit gyűjtötték össze. Különösen a Római Magyar Akadémia vonult fel gazdag és kitűnő anyaggal. Ugyancsak méltón érvényesült a bécsi Collegium Hungaricum tudományos és művészeti munkássága. A párizsi festő-ösztöndíjasoknak egy fal jutott abban a teremben, ahol Nemessányi-Kontuly Béla gödöllői és szegedi falfestményeinek kartonjait mutatta be. Külön teremben szerepeltek Ohmann Béla stilizált szobrászati alkotásai. Bemutatták a Klebelsberg jóvoltából helyreállított műemlékekről készült fényképeket, továbbá a támogatásával kiadott tudományos műveket. Egy szobában zenei és színházi emlékek, Liszt- és Goldmark-ereklyék a Zeneművészeti Főiskolából, a szegedi székesegyház orgonájának terve, egy másikban pedig a nagyszabású elemiiskola-építési akció bizonyítékai. Végül külön teremben jutott hely Klebelsberg halotti maszkjának, családi ereklyéinek, arcképeknek, fényképeknek, díszokleveleknek, érdemrendeknek, ajándéktárgyaknak, a nagy kultúrpolitikus személyes emlékeinek.

Mindenki csodálattal adózott gróf Klebelsberg Kuno szellemi hagyatéka gazdagságának, sokrétűségének. A Múcsarnok termei egy hallatlanul tevékeny, az alkotás örök lázában égő élet eredményeiről számoltak be. Már elnémultak a politikai támadások, az ember elköltözött, csak alkotása maradt itt, megtisztulva az egyéni érdekek salakjától. És ez olyan hatalmas és változatos, hogy gróf Klebelsberg Kunót méltán kell számítani szellemi életünk reprezentatív alakjai közé.

Egy másik kiállítás az összes irányok jeles képviselőit vonultatta fel a Múcsarnokban, reprezentatív külsőségek között. Úgy látszik, a magyar művésztszadalom megértette Hóman Bálint kultuszminiszter szózatát. A miniszter a kormányzó leirata alapján a múlt év végén a magyar kultúra egysége nevében kibékülésre és közös munkára hívta fel a művészeket. A béke jegyében jött létre a Múcsarnokban a Nemzeti Képzőművészeti Kiállítás, amelyen az összes irányok és kevés kivétellel jelentős mestereink is résztvettek. Seregszemléje volt ez a mai magyar művészetnek, szinte megtaláltuk benne festészetünk és szobrászatunk összes értékbeli gazdagságát. Végre lehetőség nyílt arra, hogy az állami aranyérmek és a többi díjat is méltó alkotásoknak ítélhessék oda.

A kiállítás a maga egészében híven igazolta azt a felfogást is,